

Utkast til nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater

Forskningsrådet ser positivt på arbeidet med nasjonale retningslinjer for åpen tilgang, og slutter seg i all hovedsak til arbeidsgruppens anbefalinger. Tiltakene som foreslås i rapporten vil samlet sett kunne ha stor effekt på overgangen til åpen tilgang i det norske forskningssystemet. Dette innspillet utdypet punkter i rapporten som vi anser som særlig viktige, og peker på momenter som bør tas med i arbeidet med å ferdigstille de nasjonale retningslinjene.

Fellesavtaler med forlag

Innspill del 1 nasjonale retningslinjer tiltak 4 og del 2: Styrking av samarbeid om avtaler med internasjonale forlag

Et av de viktigste tiltakene for å øke andelen åpent tilgjengelige forskningsresultater vil være å inngå avtaler med sentrale internasjonale forlag om åpen tilgang til norske publikasjoner i de mest anerkjente tidsskriftene. I Nederland har forskningsutførende institusjoner nylig gått sammen om såkalte *offset*-avtaler (eller "Big Deals") med sentrale vitenskapelige forlag. Forskningsrådet arrangerte våren 2016 en rundebordskonferanse om åpen tilgang hvor sentrale forskningsledere diskuterte blant annet mulighetene for slike avtaler i Norge. Norske institusjoner og CRISTin bør følge opp samtalene fra rundebordskonferansen og arbeidsgruppens anbefalinger og intensivere arbeidet med felles nasjonale avtaler for åpen publisering. Slike konsortieavtaler vil gi langt flere muligheter for åpen publisering i kanaler med høy anerkjennelse i fagmiljøene.

Forskningsrådet mener at det bør nedsettes en nasjonal styringsgruppe, slik rapporten også anbefaler (del 2, s. 10), med ansvar for å følge opp blant annet institusjonenes samarbeid om slike publiseringssavtaler.

Insentiv for åpen publisering i RBO

Innspill til del 2: Innføring av insentiv for å velge åpen publisering

Ett av forslagene fra arbeidsgruppen er å innføre en ny faktor i publiseringsindikatoren som belønner åpen publisering. Dette vil være et godt insentiv for å øke andelen åpent tilgjengelige resultater, og vil samtidig bidra til å fremskynde arbeidet med gode registre for kvalitetssikring (jf. tiltak Styrking av register over godkjente kanaler og forlag).

Det finnes i dag relativt få publiseringskanaler med åpen tilgang på nivå 2 i publiseringsindikatoren. Et insentiv for åpen publisering i tillegg til systemet for belønning av publikasjoner etter vitenskapelig nivå vil derfor kunne synliggjøre en viss konflikt mellom målet om åpen tilgang og målet om høy kvalitet i forskningen. Det er allikevel ikke gitt at innføring av et OA-insentiv vil gå på bekostning av arbeidet med å heve kvaliteten på norsk forskning. Arbeidsgruppen påpeker her at publiseringsindikatoren allerede har flere formål, ved å premiere internasjonalt samarbeid i tillegg til vitenskapelig kvalitet.

Innsatsen for å øke andelen åpent tilgjengelige forskningsresultater må skje langs flere spor, og endringer i publiseringsindikatoren må sees i sammenheng med arbeidet med avtaler for åpen tilgang i de mest anerkjente tidsskriftene (jf. første punkt i dette innspillet).

Forskningsrådet ser positivt på forslaget om at opplasting og tilgjengeliggjøring av arkivkopier av forskningsartikler gjøres til en forutsetning for publikasjonens uttelling i RBO. Sammen med innføring av et insentiv for åpne publikasjoner i resultatindikatoren, vil dette være et vesentlig bidrag til å øke andelen åpent tilgjengelige forskningsresultater.

Rettigheter til å publisere åpent

Generelt innspill / tillegg til rapporten

Forlagenes opphavsrettigheter kan være en hindring når det gjelder å gjøre resultater fra offentlig finansiert forskning åpent tilgjengelige. I mange tilfeller overtar forlagene rettighetene til artikler når de publiseres i tidsskrifter. Den franske nasjonalforsamlingen har nylig (september 2016) vedtatt en lov som sikrer forskerne rettigheter til åpen publisering, uavhengig av avtaler som er inngått med forlag. I loven heter det at en forfatter kan "gjøre tilgjengelig kostnadsfritt i åpent format" den "endelige godtatte versjonen for publisering" av en hvilken som helst "vitenskapelig artikkel publisert i et tidsskrift som stammer fra en forskningsaktivitet hvor minst halvparten er finansiert gjennom offentlige midler, uavhengig av type kontrakt inngått med sin forlegger. Maksimumsfristen for denne tilgjengeliggjøringen er 6 måneder i STM (vitenskap, teknologi og medisin) og 12 måneder i SHS (Humaniora og samfunnsvitenskap)."¹

Også i Norge bør man se på mulighetene til i større grad å sikre forskerne rettigheter til å tilgjengeliggjøre egne artikler når disse baserer seg på offentlig finansiert forskning.

Om begrepsbruk: Grønn åpen tilgang/egenarkivering og gull åpen tilgang

Innspill til del 3: Bakgrunn og drøfting / generelt innspill

Forskningsrådet anbefaler at gull åpen tilgang løftes enda tydeligere frem som den foretrukne standarden for vitenskapelig publisering med åpen tilgang. Videre bør grønn åpen tilgang, i stedet for å omtales som et alternativ til gull åpen tilgang, omtales som deponering/tilgjengeliggjøring av *arkivkopi* av en vitenskapelig artikkel. Begrepet arkivkopi synliggjør institusjonens ansvar og interesse for å arkivere og tilgjengeliggjøre den vitenskapelige produksjonen. Forskningsrådet anbefaler at begrepet *egenarkivering* ikke benyttes (jf. ordlisten i rapporten) fordi begrepet gir inntrykk av at ansvaret primært ligger hos enkeltforskeren.

Divisjon for vitenskap
Norges forskningsråd

---

¹ Loi pour une République numérique, artikkel 17. <http://www.senat.fr/leg/pjl15-744.html>